

● πολιτική

Τόποι που σώθηκαν από την αναπτυξιακή λαίλαπα

■ ΤΟΥ Δημήτριου Δ. Σουφλήρη

Παρόλο που αισθανόμαστε ότι ζούμε σε ζοφερές μέρες και ότι ο ορίζοντάς μας μικραίνει θλιβερά, όμως συνεχίζουμε να πιστεύουμε ότι την ελπίδα την κτίζουμε εμείς. Η ελπίδα είναι μέσα στο βάθος της ικανότητας για δημιουργία. Γι' αυτό και μέσα στην ανοησία και την καταχνιά της πλήρως οικονομιοποιημένης και απροσωποποιημένης κοινωνίας μας, όπου κάθε μέρα βλέπουμε κάποιο αληθινό δικαίωμα και πολλούς τόπους να καταστρέφονται (1), θα μιλήσουμε για κάποια παραδείγματα τόπων που σώθηκαν από την ανάπτυξη που εφαρμόζεται στον κόσμο μας και τη χώρα μας.

Το έχουμε πει κι άλλη φορά: Έπειτα από πολλά χρόνια συνεχιζόμενης ή επιδιωκόμενης οικονομικής ανάπτυξης, κοινή πλέον διαπίστωση είναι ότι αυτή συμβαίνει σχεδόν πάντοτε εις βάρος του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, με υποβάθμιση πόλεων, καταστροφή δασών, ρύπανση, σκουπίδια, υπερκαταναλωτισμό, ενεργειακή φτώχεια, απώλεια πόρων κ.π.ά. Αυτό που συνήθως ευαγγελίζεται ο μονόδρομος της συνεχούς ανάπτυξης οδηγεί σε επικίνδυνες ατραπούς. Στον τόπο μας και στη μεταπολεμική Ελλάδα, το έχουμε βιώσει πολλαπλά, απ' άκρου εις άκρον της χώρας, σε κάθε πόλη και χωριό, στους κάμπους και τα βουνά, τα νησιά και τις θάλασσες. Μου έλεγε μία φίλη ότι έβλεπε κάτι φωτογραφίες από τον τόπο της, μία μικρή επαρχιακή πόλη της Ελλάδας, έτσι όπως ήταν πριν μερικά χρόνια. Κάποια πέτρινα σκαλοπάτια σε μια ανηφοριά, απλά σπιτάκια δεξιά αριστερά, λίγα λουλούδια. Τίποτα από αυτά δεν υπάρχει πλέον στον τόπο της, όλα έχουν αλλάξει και δεν ήξερε και η ίδια γιατί, όμως βλέποντας την εικόνα και αναπολώντας, της ερχόντουσαν δάκρυα και μια λύπη, τη λύπη αυτή που όλοι τη νιώθουμε για κάτι που έχει περάσει και ξέρουμε ότι δεν θα το συναπαντήσουμε ποτέ ξανά...

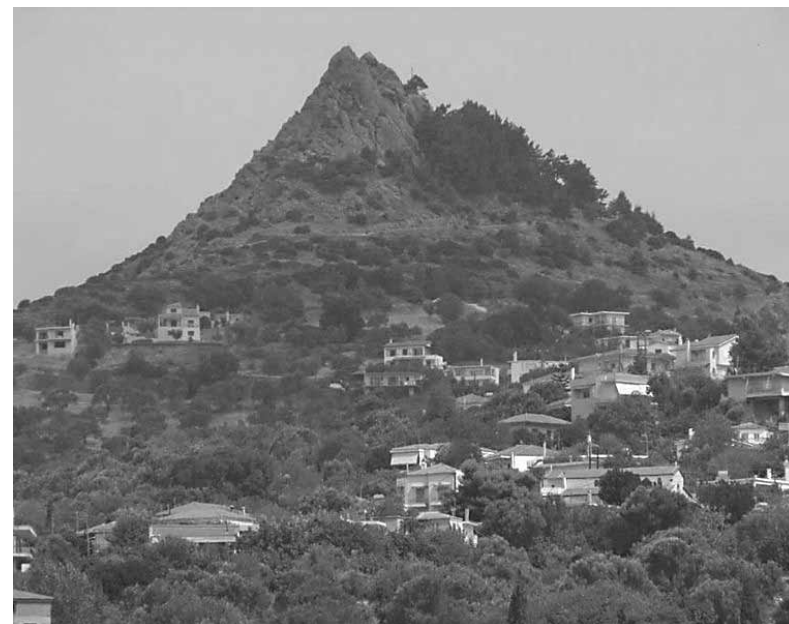
Εικόνες, φωτογραφίες και καταστάσεις σαν τις παραπάνω είναι τόσο πολύ κοινές στη χώρα μας,

που μάλλον θα πρέπει να συμφωνήσουμε ότι στην ουσία συγκροτούν το τωρινό «είναι» της κοινωνίας και οικονομίας μας. Δηλαδή όλοι γνωρίζουμε σπίτια, γειτονιές, γραφικά σημεία των πόλεων και των χωριών μας που χάθηκαν, όλοι βλέπουμε το πνίξιμο και τους ανύπαρκτους ορίζοντες των στενωπών των ελληνικών πόλεων που στενάζουν κάτω από το τσιμέντο πολυώροφων πολυκατοικιών. Πλέον σε πολλά μέρη της Ελλάδας έχουν συνηθίσει να ζουν με τα βουνά τους σταυρωμένα, τις κορυφές ισοπεδωμένες, τους κάμπους στείρους αλλά γυαλιστερούς από πάνελ ενεργειακής παραγωγής.

Πλάκα – Ναύπλιο – Οξύλιθος Εύβοιας

Πριν λίγες μέρες, είδα μία φωτογραφία από την Πλάκα. Από πάνω η Ακρόπολη, ο βράχος και μέρος των αρχαίων με τα κυκλώπεια τείχη. Κάτω νεοκλασικά και λαϊκά σπίτια αυτής της αθηναϊκής γειτονιάς. Η φωτογραφία ήταν τραβηγμένη μερικές δεκαετίες πίσω. Η γειτονιά ήταν ήσυχη, δεν την πλημμύριζαν τουρίστες, επισκέπτες και τραπεζοκαθίσματα. Το 2020 είχα κάνει μια μικρή ομιλία στην κεντρική πλατεία ενός όμορφου ορεινού χωριού. Πλατανοσκεπάστη, δροσερή, πηγή με τρεχούμενο νερό στην άκρη... Όμορφη εικόνα που αρέσει σε όλους μας! Είχαμε βρεθεί εκεί γιατί οι ορεινοί όγκοι γύρω από το χωριό απειλούντο από έργα «πράσινης» ανάπτυξης. Βαριές βιομηχανικές εγκαταστάσεις και πολλές δεκάδες χιλιόμετρα δρόμων σχεδιαζόντουσαν για κατάληψη των βουνών, ισοπέδωση των κορυφών και κόψιμο των δασών. Οι ντόπιοι, συνηθισμένοι σε λίγους επισκέπτες, έναν ήπιο ορειβατικό τουρισμό, τα έσοδα από το μέλι και την ξυλεία τους, είχαν μια ανησυχία και θέλανε να μάθουν περισσότερα για τις υποσχέσεις και τα μεγάλα λόγια που άκουγαν. Είχαν μιλήσει πολλοί: οικόλογοι, ορειβάτες και περιπατητές, πολιτικοί και πολιτικάντηδες, όταν ήρθε και η δική μου σειρά. Εγώ τους

μίλησα για το Ναύπλιο, ρώτησαν αν το ήξεραν και αν τους άρεσε και φυσικά όλοι συμφωνούσαν και έλεγαν τι όμορφο που είναι... Τους είπα την εξής ιστορία: Όταν στη δεκαετία του '60 με λύσσα και μανία η μία μετά την άλλη οι ελληνικές πόλεις πέφτανε θύματα των εργολάβων και της αντιπαροχής, στο Ναύπλιο οι ντόπιοι δεν διέφεραν από τους κατοίκους των άλλων περιοχών της Ελλάδας. Και αυτοί τα ίδια ονειρευόντουσαν, γκρέμισμα του παλιού σπιτιού, αντιπαροχή και πολυκατοικία και οφέλη οικονομικά κ.λπ. Όμως όλο αυτό το σταμάτησε το πείσμα, το θάρρος και η βαθιά επιστημοσύνη ενός και μόνο ανθρώπου, μιας Ελληνίδας αρχαιολόγου, της Ευαγγελίας Πρωτονατάρη Δειλάκη (2) (3). Συγκροσθήκε με τους ντόπιους, έγινε persona non grata για την τοπική κοινωνία, τη διώξαν στο τέλος. Αλλά το Ναύπλιο σώθηκε. Μαζί του και οι κοντόφθαλμοι κάτοικοί του εκείνης της εποχής. Χάρης στο σθένος και τον αγώνα αυτής της γυναίκας κόντρα στα συμφέροντα, την οικονομική ανάπτυξη, την «πρόοδο», τελικά το Ναύπλιο έγινε ή μάλλον έμεινε μία από τις όμορφότερες πόλεις της Ελλάδας, τόπος υπέροχος να ζεις και να επισκέπτεσαι. Περισσότερο να μιλήσουμε για τα απείρωσ περισσότερα οικονομικά οφέλη που αυτή η πορεία προσέφερε στην πόλη. Έτσι με αυτό το παράδειγμα είχα τότε κάνει την παραίτηση να εφάρμοζαν κατ' αναλογία οι ντόπιοι το παράδειγμα του Ναυπλίου, στα βουνά και τα ορεινά χωριά τους, να έκλειναν τα αυτιά στις σειρήνες της «πράσινης» ανάπτυξης, των ανταποδοτικών τελών και των δήθεν θέσεων εργασίας. Να κρατούσαν τον τόπο τους αλώβητο, πρώτα ως προς το φυσικό και οικιστικό περιβάλλον και κυρίως να μην εγκατέλειπαν τον πρωτογενή τομέα, τα έστω και λίγα μα αξιόλογα προϊόντα που παρήγαγαν. Σε μια αρκετά διαφορετική από του Ναυπλίου περίπτωση, στο νησί της Εύβοιας αυτήν τη φορά, ένα νησί που έχει αλωθεί από την

Το 14.000.000 ετών ηφαίστειο του Οξύλιθου στην Εύβοια

«πράσινη» ανάπτυξη (παράγει άνω του 23% της ηλεκτρικής ενέργειας από αιολικά πάρκα (4), επί του συνόλου της χώρας, ενώ η έκτασή του ισοδυναμεί με το 2,5% της χώρας), σε ένα από τα σπουδαία σημεία του, το 14.000.000 ετών ηφαίστειο του Οξύλιθου (5), υπήρξε μία συγκροτημένη προσπάθεια, στηριζόμενη στη δουλειά και τον αγώνα κάποιων πολιτών, επιστημόνων και εκπροσώπων κάποιων συλλόγων και κατορθώθηκε να σωθεί η οροσειρά του ηφαιστείου από την επαπειλούμενη καταστροφή που θα επερχόταν, αφού είχε προγραμματισθεί η κατασκευή δύο ΑΣΠΗΕ (6) επάνω στα ηφαιστειακά βράχια και δίπλα σε 6 κοινότητες. Συνεπώς, το δύσκολο έως και ακατόρθωτο, το να σταματήσει κάποιος έργα βιομηχανικών ΑΠΕ, έγινε και σε αυτή την περίπτωση δυνατό. Και αυτός ο τόπος πλέον, όπως και το Ναύπλιο στο προηγούμενο παράδειγμα, μπορεί να ελπίζει σε ένα μέλλον που θα το καθορίζει ο ίδιος, θα είναι συμβατό με τις ιδιομορφίες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και πάνω απ' όλα θα είναι πραγματικά βιώσιμο. Αν μάλιστα οι ντόπιοι πληθυσμοί προσέξουν, μπορεί στο μέλλον να είναι και η δική τους περίπτωση ένα παράδειγμα προς μίμηση. Στα προηγούμενα ως προσθέσουμε την Πλάκα της Αθήνας. Χάρης

στα μέτρα των Στ. Μάνου το 1979, που ξεκίνησε την επέμβαση της Πολιτείας, βασισμένος στη μελέτη Ζήβα, δημοσιεύοντας τα πρώτα διατάγματα για τις πρώτες παρεμβάσεις (πεζόδρομοι, κήρυξη 500 κτιρίων ως διατηρητέων) και στη συνέχεια του Αντ. Τρίτση, το 1982, που δημοσίευσε το διάταγμα για τις Χρήσεις Γης (προετοιμασμένο από τον Γιάννη Μιχαήλ), το αποτέλεσμα ήταν να έχουμε την αρχαιότερη γειτονιά της Αθήνας, το ιστορικότερο κομμάτι της πόλης να είναι ταυτόχρονα το όμορφότερο και ανθρωπινότερο, μέσα σε έναν ωκεανό τσιμέντου και θορύβου (7).

Δυστοπία και άλλες δυνατότητες

Η δυστοπία στην οποία αναφερθήκαμε στην αρχή του άρθρου, η καταίγίδα της ανάπτυξης, δεν σταματά, η επιθετική αυτή στάση απέναντι στον τόπο, το τοπίο και τις υπάρχουσες οικονομικές δομές αυξάνεται ποσοτικώς και διευρύνεται ποιοτικώς. Ως προς το πρώτο, την ποσοτική αύξηση, αυτό είναι φανερό από τους αριθμούς (π.χ. για την ενέργεια δείτε τα μεγέθη εγκατ/νης ισχύος και παραγωγής, για τις οικοδομές νησιών και πόλεων αρκούν 3 αεροφωτογραφίες με 30 χρόνια διαφορά, π.χ. του '50, του '80 και του 2010 και μετά).